

S. Mikojan, doktor historických věd:

S l u h a

On vládl nad osudy mnohých, strachem vnášeje
pokeru. Ale ne váženost. Až po letech národní
soud paměti vynesl nad Beriou svůj rozsudek.

Jestli stojí za to vracet se k takové figuře, pouze proto, abychom uspokojili netrpělivé přání ještě jednou odhalit již dávno odhalené zlo. Cíl je jiný. Pokusit se vysledovat mechanismus vytvářející zvůli a roli, kterou v něm hráli osobnosti typu Berii. Není zde vše zřetelné. Kat? Nástroj zvůle a zastrasování? To je pravda. No, ale druzí se měnili jak stará razítka. A tento vydržel celých 15 let... Z čeho se skládal mechanismus všeobecného převrácení černého v bílé a bílého v černé: nevinné lidi ve "vyvrhele", katy v dobrodince, budoucí oběti v pomahače a účastníky zločinů? Jak se prakticky uskutečňovala idea "rozšířené spoluúčasti", kdy se snažili nejen sebrat své odpůrce, ale i zavléct, spojit a pospínat stovky a tisíce vedlejších, aby se vinní cítili dnes /i zítra! /všichni. Nesmyslné odsouzenécké nálepky historie snímá. A přichází doba, kdy jejich musí být vrácen tam kam patří. Musíme jimi oceňovat ty, jejichž lživá mysl ten děj vymyslela. Teprve tehdy bude vše zase postaveno na svá místa. Ne prostě zločinec. Ale škůdce. Ne prostě zlosyn. Ale nepřítel národa. Mezi těmi to nepřáteli národa je v první řadě - on, Berija. To je jeho skutečná role. A o těchto skutečných škůdcích a nepřátelích národa, stejně tak jako o jejich obětech a protivnících nám patří obnovit všechnu pravdu.

Opravdu, on Lavrentij Berija, lysý, nevysoký člověk s dvířkem byl vždy na blízku. Vždy od těch dob, kdy na zač. 30-tých let uměl prodemastrovat osobní oddanost a pohotovost vyplnit jakékoliv úkoly i kdyby byly sebedelikátnější. Lavrentij Pavlovič Berija byl na čele GRU Gruzie, kdy Stalin přijel v r.1931 na dovolenou do Ochaltuby. Tam se i objevil Berija - formálně zabezpečit jeho ochranu, ale ve skutečnosti - vetřít se v důvěru a takovou cestou udělat kariéru. Byli spolu v Ochaltubě do konečného Stalinova odjezdu. Oni pochopili druh druhu výborně, i když se dříve nikdy neviděli. Zanedlouho se Berija stal prvním tajemníkem KS v Gruzii. Během dvou měsíců potom ve 32 okresech Gruzie se objevili noví tajemníci okresů, říká Sněgov. Do té doby byli všichni veliteli okresních oddělení NKVD. Myslím si, že je to charakteristické. Ne méně je charakteristický je fakt, že nikdo z vedení KS Gruzie, který byl poslán do Moskvy, neumřel přirozenou smrtí. Já jediný jsem přežil 18 let v láborech....

Zanedlouho se z Berii stane i "historik". Vychází kniha "K otázkám historie bolševických organizací Zakavkazsko". Text byl sestaven gruzínskými historiky jako přednáška, přečtená Berijou na aktivu. Rozumí se, autoři byli brzo postiženi, a kniha se zanedlouho objevila na pultech s autorstvím Berii. Samozřejmě s posvěcením Kuri: Stalina. Světlana Alulijevová ve své první knize vydané v zahraničí se snažila vytvořit "růžovou legendu", podle které byl Berija, tento "zlý genius", klamár, kterému Stalin důvěřoval a on ho zneužíval. Taková legenda kolovala ještě před Berijou v souvislosti se zlověstnou figurov Ježova. Z toho důvodu ten samý Sněgov, jenž do svého věznění zastával vysoké posty ve straně, napsal: "Je třeba vědět a znát tehdejší situaci ve ÚV, stupeň koncentrace moci v rukách Stalina, kdy členi Politbyra neměli právo chránit ani své zástupce, soudruhy z bojů, o věrnosti kterých byli přesvědčeni, své ženy a své děti. K tomu je třeba znát Stalina, aby se mohla svalit na Ježova odpovědnost za zničení mnohých členů ÚV, delegátů XVII. jezdů strany, tajemníky ÚV, členy Politbyra." A přesto i dnes na tuto tému nevím proč prosakuji od neinformovaných lidí, u kterých není dostatek sil přijmout historickou pravdu, takovou jaká byla. A pravda je přece velmi prostá: do Berii jeho roli už odehráli postupně Jagoda, Ježov a těmito loutkami vládl neomezeně jediný člověk. Po Beriovi či spolu s ním zároveň byli Merkulov, Abakumov a mezi druzí podřízení menšího kalibru.

Beriovi se nehnušila osobní účast při výslýchání. U sebe v kabinetě v Tbilisi podle svědectví současníků, vlastnoručně zastřelil prvního tajemníka ÚV KS Arménie Chanadžajana. On se bez výčitek vypořádával s každým a nejen s těmi, kteří dlouho pracovali se Stalinem a znali jeho ceru, ale i s těmi kdo více či méně znali jeho, Beriju do jeho nevídaného povýšení. Proto KS Gruzie byla postižena více než KS sousedních republik.

Osud lidí, jež byli známi Stalinovi, mohl být rozřešen jen jím samým a nikým jiným. Žádný Berija zde nic neznamenal. Berija, například, neodvídval akademika P.L.Kapicu. Společajíc na to, že Kapica nepracoval na problému rozštěpení atomu a soustředil se na novince, prostě a levněm získávání kyslíku /což samozřejmě bylo vážné a to mimořádně pro celý průmysl/, se Berijovi přesto podařilo sesadit ho z jeho funkce ředitele Institutu fyzikálních problémů AV SSSR. Kapica byl nucen si sám vytvořit nevelkou laboratoř na své dači a žít tam. Ale povolení k věznění Kapicy Berija od Stalina nedostal a tak samozřejmě se ho nemohl dotknout ani palcem.

Lidé znající velmi mnoho se časem stávají nepohodlnými. Talent Beriji spočíval ještě v tom, že velmi dlouho nedopustil, aby ve Stalinovi vznikla podobná myšlenka o něm, o Beriovi. A přesto však nastoupil jeho čas...Ministři bezpečnosti Abakumovovi zač. r.1950 bylo nařízeno provést uvěznění společníků Berii, např. ministra bezpečnosti Běloruska Panavu i některé další. Dávalo se dohromady t.zv. "mingrelského dílo" /mnohé své podřízené si vybíral Berija ze svých rodáků/. Když Stalinovi referovali o postupu této práce on to okomentoval slovy: "Hleďte velkého mingrela". A samozřejmě se domníval, že i Abakumov "hodně ví" a že je ještě k tomu úzce svázan s Berijou - a proto ministra vyměnil...

Avšak v r.1952 jeho pozornost přešla na nutné a efektní "věc lékařů - travičů". Nový ministr, bývalý stranický pracovník Ignatjev se ukázal jako naivní člověk. "Ano, nikdo z lékařů se nepřiznává!" referoval Stalinovi za přítomnosti několika členů Politbyra /regulární zasedání Politbyra se nekonaly. Ti, kteří se zvali ke Stalinovi na daču, na večeri, ti i se účastnili zasedání/. A uslyšel odpověď: jestliže se oni nepřiznají, vybudete tam, kde jsou nyní ani...Následovaly "přiznání", výpovědi fabrikovali vyšetřovatelé, méně naivní a více zkušenější jejich nový ministr.

První dny března 1953. Noc. Stalin, jenž měl zvýšené dávení s krví, jde do lázně. Nechávací ho samotného ve světnici, kde je na divaně připravena postel. Stalin vstával ne dříve než ve 12,00 hod. a to i během dne k němu nemohl nikdo zajít bez vyzvání. Jsou dvě hodiny, tři, čtyři, pět. Znepokojení pracovníci ochrany nevědí co mají čekat. Nakonec zvou kuchařku, prostou ruskou ženu, starší, která už dávno pracuje u "hospodáře" /možná, že jedna z posledních lidí, kterému on ještě důvěřuje/. Ona klepe na dveře. Žádná odpověď. Klepe stále silněji. Nakonec se rozhodnou vylomit dveře. Na zemi, nedaleko od divanu leží "chozjain". Sálnejší infarkt, je úplně paralyzován, včetně řeči. Pouze kouká rozlíceně na okolostojící, na příšle lékaře /už nové!/. Na členy Politbyra, kteří v čele s Malenkem jezdí k němu na daču. Projde tak tři, čtyři dny.

Končí se jedna epocha...

Ale Berija tomu ještě nechce rozumět. Otevřeš není smutný. Podle jeho rozpočtu vše vychází podle jeho přání, že nelze lépe. Oficiální "následník" Malenkov - vždyť právě on ~~nikdy~~ pronášel řeč na XIX.sjezdu strany na konci r.1952, je slabý člověk, nacházející se pod jeho vlivem. Nyní on Berija, nejen, že se už nemusí bát Stalina, ale nyní má možnost stát u kormidla celé strany. Euforie Berii člověka, jenž nepovažoval za nutné skrývat své city, se stává důležitou pro Stalinova syna Vasilije. Od něho pochází legenda, že jeho otce nesprávně léčili či dokonce, že ho otrávil. Vasilij strašně chtěl, aby se jeho otci vrátila řeč, alespoň ona - aby otec mohl přikázat postřílet všechny v Politbyru, kteří se osmělili ho přežít.

Berija mezi tím "sbírá body". Vzpomíná, ~~určitě~~ na r.1938, prověřuje "věc lékařů". Hned po smrti "chozjaina", lékaře rehabilitují, osvobozují a některé vyšetřovatele na čele s Rjuminem, odsuzují k zastřelení. Vyšetřovatelé se stávají těmi "kozly odpuštění". Plně zaslouženým trestem, jenž je postihl, nutno ukázat všem že se doba mění, a to k lepšímu. Přičemž ale díky Berijovi.

Doba se opravdu mění, ale Beriovi, který je prosáknut intrikami a zločiny není souzeno aby poznal: jakým směrem. Podle něho je strana už dávno zadávána represivním aparátem, ona už nikdy nemůže obnovit svou roli ve společnosti. Tato společnost vyvrhuje jeho samého, jeho aparát, děsnou mašinu vytvářející se dvě desítky let. A ~~hned~~ v létě r.1953 v běhu jednoho zasedání Politbyra, se do Krem-lu přizývá skupina maršálů a generálů sovětské armády. Nařizuje se jim uvěznit Beriju u štábu moskevské posádky. Soud nad Berijou byl rychlý. Možná že až příliš rychlý. Škoda, že se nenechalo, aby objasnil mnohé, což by ulehčilo práci nynějším historikům...Historie vysoko ocení význam XX.sjezdu strany. Představitelé KSSS v čele s N.S.Chruščovem udělali konec těm šeredným ~~ječům~~, které dlouho kazily naši společnost a vedly k neodpuštělným obětem.